

Till: Utbildningsdepartementet

Yttrande över promemorian: Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund. U2023/01468

Beslutat av Studieförbundets förbundsstyrelse 20230621

Sammanfattning

Studieförbundet föreslår att promemorians båda författningsförslag avvisas.

Skälen därtill är i korthet följande:

1. Klokare att invänta pågående folkbildningsutrednings helhetsgrepp.
2. Studieförbund o folkhögskolor erbjuder olika, men kompletterande, former av folkbildning. Genom Folkbildningsrådets helhetsperspektiv vid medelsfördelning ökas möjligheten att främja bildningskedjor.
3. Enligt statsbidragsvillkoren ska varje studieförbund redogöra för på vilket sätt eventuellt oförbrukat statsbidrag kommer att användas i enlighet med sitt ändamål. Därför bör frågan om hur eventuellt eget kapital genererat av oförbrukat statsbidrag kommer att användas i enlighet med bidragets syfte, ställas till respektive studieförbund.
4. En viktig erfarenhet är att det genom Folkbildningsrådets goda kännedom om folkhögskolors och studieförbunds respektive förutsättningar snabbt kunde göras en väl avvägd fördelning av medel för Svenska från dag ett till folkhögskolor respektive studieförbund.

Våra argument för att avvisa förslaget att ändra Folkbildningsrådets uppgift att fördela statsbidraget till folkbildningen

I promemorian läser vi fem skäl till stöd för dess förslag. Nedan kommenteras respektive skäl.

1. ”Fördelningssystemet är dock ett trubbigt instrument för styrning och fördelning av bidrag då staten är hänvisad till att utgå från folkbildningen som en helhet och inte kan ta hänsyn till verksamheternas behov vid det aktuella tillfället.”

Vi menar att det vore olyckligt att med en detaljreglering föregripa pågående utrednings breda uppdrag.

Utredningen *Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden* Dir. 2022:75. har enligt kommittédirektiven bl a till uppgift att se över nuvarande modell för fördelning av statsbidrag till folkbildningen;

”Förslagen från utredningen ska syfta till att säkerställa en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av folkbildningen samt ge folkbildningen de bästa förutsättningar att verka framöver.”

”Utredaren ska därför: analysera om nuvarande modell för styrning och fördelning av statsbidraget till folkbildningen är ändamålsenlig och bör behållas, eventuellt med ändrad styrning, eller om det finns behov av en förändrad modell.

Om utredaren kommer fram till att nuvarande modell bör behållas ska utredaren; se över om regeringen i större utsträckning bör styra statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund.”

Argumentet att: ”...då staten är hänvisad till att utgå från folkbildningen som en helhet och inte kan ta hänsyn till verksamheternas behov vid det aktuella tillfället.” är snarare ett argument för att behålla nuvarande modell där Folkbildningsrådet beslutar om medelsfördelning mellan folkhögskolor och studieförbund. En fördelning som måste bygga på kunskap om, och nära kontakt med, folkbildningens aktörer för att, vid varje tillfälle, kunna göra en lämplig avvägning av hur resurserna bäst ska fördelas.

2. ”Folkhögskolorna och studieförbunden bedriver olika typer av verksamheter och har olika förutsättningar för att genomföra respektive verksamhet.”

Utsagan äger sin riktighet men bör kompletteras med den möjlighet att skapa bildningskedjor som främjas av nuvarande tillitsmodell där Folkbildningsrådet fördelar medlen. Folkbildningen erbjuder en unik metodik som bygger på en pedagogisk grundsyn där deltagarna är just *deltagare* och inte *elever*. Genom en ökad samverkan där de som är skoltrötta eller av andra skäl inte klarat gymnasiet, erbjuds smaka på folkbildningens kunskapssyn och arbetsformer i studiecirkel för att sedan slussas vidare till folkhögskolans kurser, kan folkbildningen gemensamt motverka utanförskap och öka chanserna på arbetsmarknaden. Denna samverkan främjas bäst av nuvarande fördelningsmodell.

3. ”Det har framkommit att folkhögskolorna behöver resurser för att klara framtida verksamhet, medan studieförbunden har överskott och har haft möjlighet att t.ex. behålla personal och lokaler trots att verksamheten har minskat under de senaste åren.”

Folkhögskolornas trängda ekonomiska situation är vi mycket väl medvetna om då Studiefrämjandet är en av huvudmännen för Valla folkhögskola.

Respektive studieförbund ska enligt nuvarande statsbidragsvillkor redogöra för hur eventuellt oförbrukat statsbidrag kommer att användas i enlighet med sitt ändamål. Likaså bör Folkbildningsrådet, som väl känner studieförbundens och folkhögskolornas förutsättningar och situation kunna motivera på vilken grund bidraget fördelas mellan dem. Dessa underlag måste sammanställas och analyseras - något som rimligen torde göras inom ramen för pågående folkbildningsutredning - och därefter utgöra ett av underlagen till beslut om eventuellt ändrad fördelningsprincip.

Att studieförbundens verksamhet minskat har sin förklaring dels i pandemin, dels i att man väljer att frånga ett system där volym haft överordnad prioritet för att i stället satsa på kvalitet i enlighet med de syften med statens stöd till folkbildningen som anges i Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Verksamhet med sådan kvalitet och verklig samhällsnytta är resurskrävande.

4. ”Inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken har folkhögskolorna kommit att spela en allt större roll för kompetensförsörjningen, medan studieförbundens roll med dess verksamheter och ideella engagemang i det civila samhället alltså ligger fast.”

Studieförbundens och studiecirkelnas arbetsmarknadspolitiska betydelse ska inte underskattas. Detta påvisas i rapporten Cirkeldeltagares vägar till arbetsmarknaden Folkbildningsrådet 2019:

”...det finns ett positivt samband mellan att delta i en studiecirkel och att gå från arbetslöshet in i sysselsättning. Vi ser, och detta är inget nytt, att utrikes födda är en grupp som har svårare att ta detta steg från arbetslöshet. Vi ser dock att de utrikes födda som deltar i en studiecirkel har en större sannolikhet att också nå en sysselsättning, jämfört med de utrikes födda som inte deltar.

Det tycks även vara så att cirkeldeltagande kan vara en särskild push in på arbetsmarknaden för de utrikes födda med kortare utbildning. Detta stödjer det resonemang som fördes ovan, att folkbildningen kan vara ett sätt att undvika – eller överkomma – inträdeshinder in i det svenska utbildningsväsendet och senare även in på den svenska arbetsmarknaden.”

5. ”Olikheterna och de senaste årens särskilda statliga satsningar visar att det finns behov av att i större utsträckning kunna särskilja verksamheterna. Det bör således vara möjligt för staten att fördela statsbidrag riktat till de olika verksamheterna.”

Även här visar erfarenheten att nuvarande system fungerat väl: Folkbildningsverksamheten med asylsökande, i dagligt tal kallat *Svenska från dag ett*, inleddes 2015 med att regeringen tillsköt särskilda medel till studieförbundens verksamhet. Ett år senare beslutade regeringen att det särskilda anslaget även skulle kunna få användas av folkhögskolor för *Svenska från dag ett*.

Fördelningen mellan studieförbund och folkhögskolor gjordes då av folkbildningsrådet utifrån en samlad bedömning baserad på god kännedom om, och täta kontakter med, folkhögskolorna och studieförbunden. En erfarenhet som talar för nuvarande system för fördelning mellan folkhögskolor och studieförbund.

Med vänlig hälsning

Anna Håkansson
Förbundsordförande

Andrea Rodriguez
Förbundschef